

Under Slotsgade, Aalborg

Arkæolog Charlotte Marie Brühe Jensen

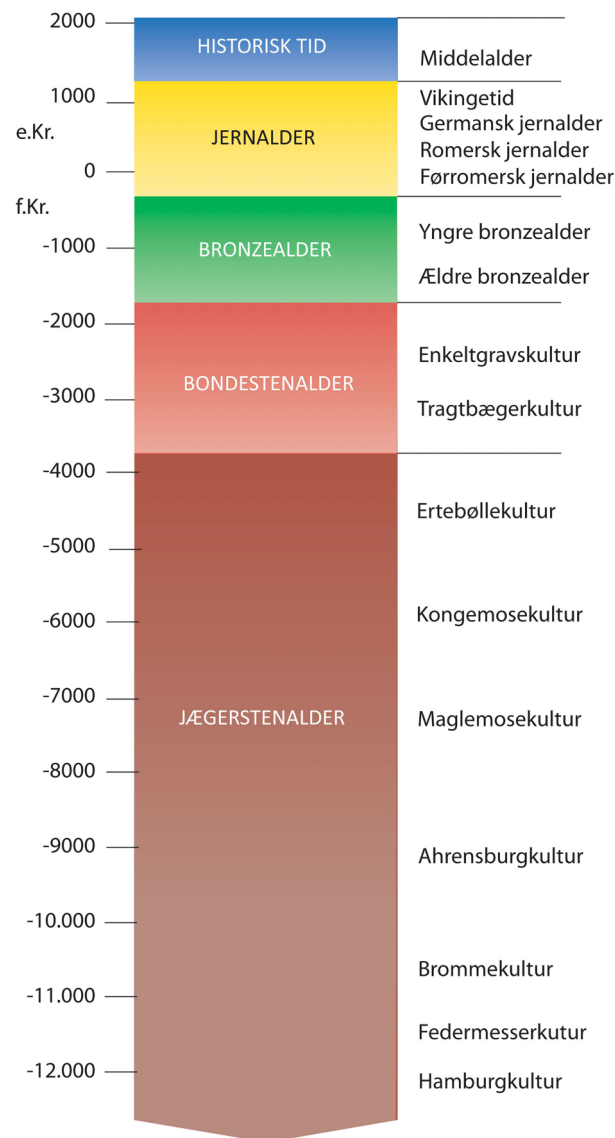
Profilen i vestsiden af Slotsgade hvor pælen A29 blev erkendt i kulturjord.

Nordjyske
Museer
Vi giver historien liv

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Undersøgelsens baggrund	3
Lokalområdet i oldtiden	3
Undersøgelsens resultater	4
Hus A21	4
Flere huse	5
Resultater fra Slotsgade	5
Sammenfatning og perspektivering	6
Hvis du vil vide mere	6
Udgravningsdata	7

Indledning

I forbindelse med anlæggelse af en ny spildevandsledning og en ny regnvandsledning har museets arkæologer foretaget en overvågning af et areal i Slotsgade i håbet om bl.a. at afdække forløbet af byens befæstning, afdække bebyggelsesspor langs Slotsgade og følge selve gadens udvikling.

Undersøgelsens baggrund

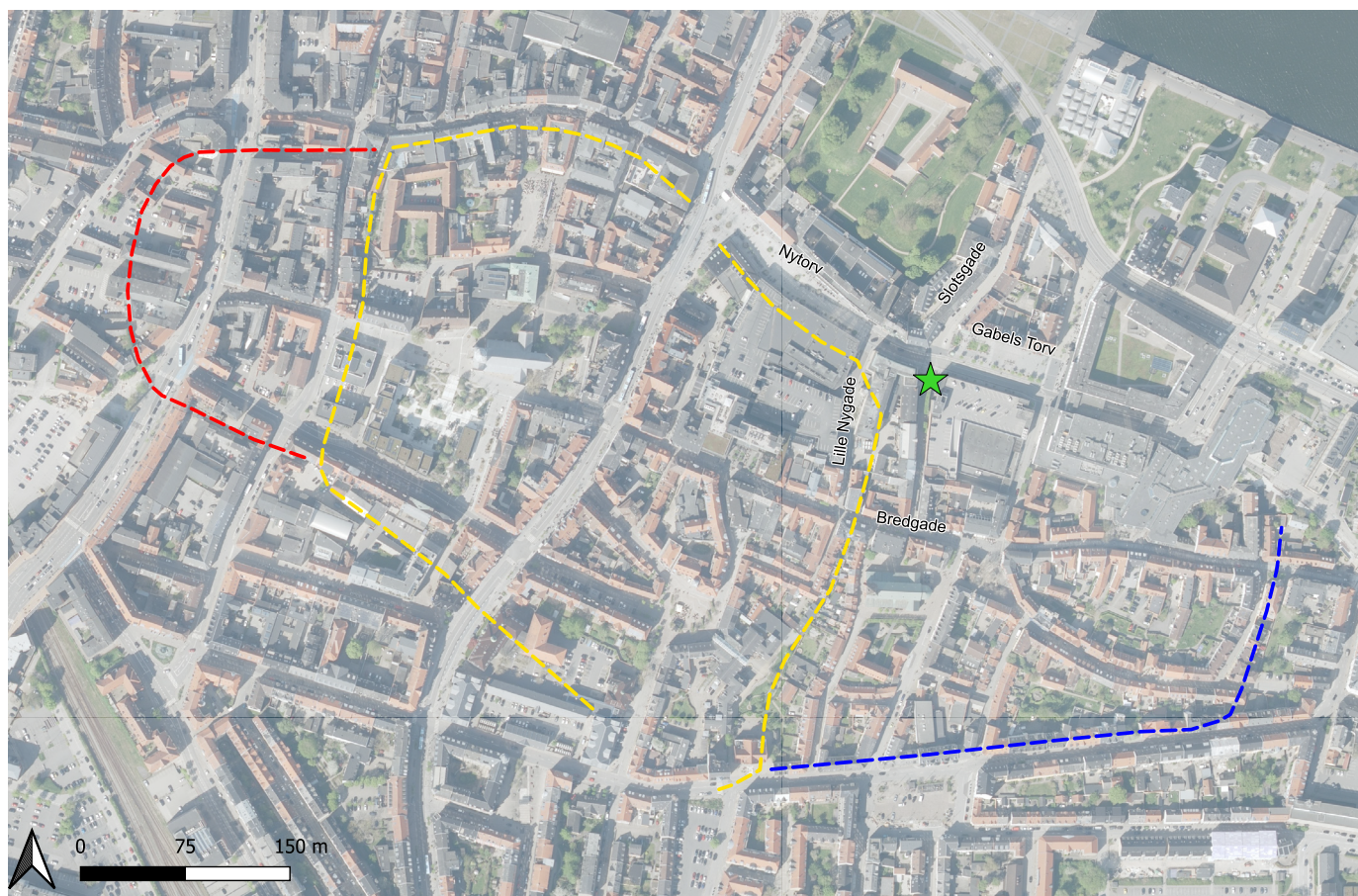
Årsagen til jordarbejderne var anlæggelsen af en ca. 30 meter lang, ny spildevandsledning og en ca. 28 meter lang, ny regnvandsledning med tilhørende stikledninger på ca. 12,5 meter i en del af gaden. De nye, nord-syd gående ledningsføringer skulle ligge i ét samlet tracé med en bredde på ca. 2,5 meter og en gennemsnitlig dybde på ca. 2,4 meter. Da tracéarbejderne ville fjerne de arkæologiske kulturlag og anlæg fuldstændigt, foretog museets arkæologer en overvågning af gravearbejdet.

Lokalområdet i middelalderen og renæssancen

Slotsgade ligger i den østlige del af middelalderbyen, og museet har gennem årene foretaget talrige arkæologiske undersøgelser i området, hvorved der er påvist massive levn efter bebyggelse fra middelalder og renæssance samt spor efter bebyggelse fra vikingetid. Ved Bredgade 2-2A (ÅHM 1818, sted- og lokalitetsnr. 120516-14), Bredgade 4 (ÅHM 3469, sted- og lokalitetsnr. 120516-21), Slotsgade 5 (ÅHM 3525, sted- og lokalitetsnr. 120516-23) og ved udskiftning af installationer i Bredgade, Lille Nygade m.fl. (ÅHM 3548, sted- og lokalitetsnr. 120516-31) er der påvist spor efter den østlige del af den indre befæstningslinje (grøn stiplede linje på fig. 1).

Figur 1. På kortet ses tre befæstningsforløb. Det indre gule og det vestlige røde forløb er middelalderlige, mens det østlige blå forløb muligvis har rødder tilbage i middelalderen, men ellers skal dateres til renæssancen. Med grøn stjerne ses placeringen af undersøgelsen..

Baggrundskort: Dataforsyningen.

Etableringen af i hvert fald den nordlige del af Slotsgade, dvs. nord for Nytorv og Gabels Torv, kan følges i de historiske og arkæologiske kilder. I 1599 befalede stiftslensmanden på Aalborghus Slot (opført ca. 1535-55) således anlæggelse af en vej på den østlige side af slottet. Denne vej svarer sandsynligvis til den nordlige del af Slotsgade, beliggende nord for de nævnte torve. Tidligere arkæologiske undersøgelser har kunnet indsnævre perioden for etableringen af den nordlige del af Slotsgade til ca. 1550-1600. En datering af anlæggelsen af den sydlige del af Slotsgade, syd for Nytorv og Gabels Torv, findes ikke på nuværende tidspunkt, men denne strækning antages at være ældre.

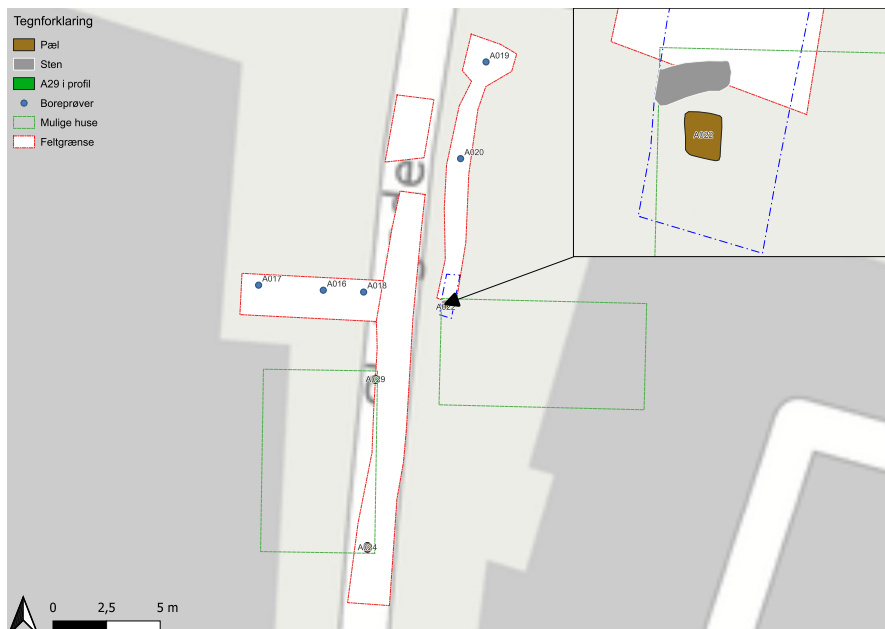
Rundt om det middelalderlige Aalborg har der været bybefæstninger, men det fuldstændige forløb og den præcise udstrækning kendes ikke, og derfor er hver undersøgelse, som kan be- eller afkræfte tilstedeværelsen af voldgrav og vold i Aalborg, interessant. Den aktuelle undersøgelse i Slotsgade ligger tæt på den østlige grænse til den indre befæstning. Derudover kendes det nordlige forløb af den østlige befæstning ikke, og den kan muligvis have gået på tværs af Slotsgade. Undersøgelsen er derfor placeret i et meget interessant område set med arkæologiske briller.

Undersøgelsens resultater

Som det ses på fig. 1, så ligger undersøgelsesområdet i Slotsgade umiddelbart nordøst for den kendte del af byens voldgrav. Derfor var en af hovedformålene med denne undersøgelse at afgøre, hvorvidt Aalborgs bybefæstning evt. krydsede ind over undersøgelsesområdet eller ej. Der blev derfor målt koter på undergrundsfladen i hele projektområdet. Disse viste, at undergrunden er relativ jævn, men at den dog har en svag stigning mod syd. Inden udgravningen syntes det således usandsynligt, at byens voldgrav har krydset under den aktuelle del af Slotsgade. I et kort tracé til et kloakstik mod vest blev der dog målt undergrundskoter med karteringsboringer, der viste et lavere undergrundsniveau på ca. - 0,72 m (A16-A18, se fig. 2). Denne dybde, der helt svarer til en formodet voldgravsdybde, kunne dog ikke findes i den øvrige del af gaden. Det vides ikke, om disse lavere koter evt. skyldes nærheden til det kendte voldgravsforløb, der har eksisteret under den vestlige side af Slotsgade – eller om de skyldes en anden lokal lavning.

Hus A21

I sydenden af det østlige tracé blev erkendt dele, der formentlig har indgået i et hus, kaldet A21. Her blev der erkendt en sten med lerrester (A23), en pæl (A22) og et kulturlag, som pælen var banket ned igennem, se fig. 2. Flere dele af huset lod sig ikke afdække i nærværende undersøgelse, men det er rimeligt at vurdere, at stenen og pælen har indgået i fundamentet til et gavlhus ud til Slotsgade. Er tolkningen korrekt, blev bygningens nordvestligste del afdækket; resten af bygningen må have fortsat mod øst. Tolkningen af huset er dog usikker, men på grund af pælen og stenen med lerrester må det antages, at de udgør en piloteringspæl med tilhørende syldsten i et hus, der i opbygning ligner et hus som sandsynligvis skal dateres til første halvdel af 1400-tallet fundet i Algade 5 (ÅHM 5621, sted- og lokalitetsnr. 120516-56). Huset A21 kan være samtidigt med huset i Algade eller fra 1500-tallet.

Figur 2. Med rød stiplede linje er markeret det undersøgte område. Boreprøver er markeret med grøn prik. Sten er markeret med grå udfyldning og træ med brun udfyldning. Mulige huse er stiplede ind med grøn.

Baggrundskort: Dataforsyningen.

Flere huse?

Ud over pælen til hus A21 blev der på den østlige side af Slotsgade erkendt to pæle yderligere (A24 og A29, se fig. 2). Pæl A24 sås i udgravningens sydlige del. Dog var kun toppen af pælen synlig i bunden af feltet (kote 0,30). Den var ikke tildannet og målte 18 x 23 cm. Pælen A24 var nedrammet i undergrunden. Længere mod nord i profilen sås pælen A29 (se til højre på forsidet). A29 havde tildannelse i bunden i en spids. Pælen A29 målte mindst 64 cm i længden og havde en diameter på omkring 26 cm. A29 var rammet ned i kulturlaget A27, der dateres til at være dannet mellem 1400-tallet og nyere tid (efter 1661-). Gravemaskinen rykkede dele af pælen fri med skovlen, så pælen A29 fremstår vandret på forsidebilledet, men den har med al sandsynlighed været lodret stillet eller tilnærmelsesvis lodret som pæl A22 i hus A21.

Pælene A24 og A29 kan muligvis være sammenhængende, da de lå på en nord-sydgående linje med ca. 7,5 meter imellem dem. Den erkendte top af A24 lå i kote 0,30, mens den erkendte top ved A29 lå i kote ca. 1,32. Det kunne også konstateres, at A24 var banket ned i undergrunden, mens A29 var banket ned i et kulturlag. Sammenholdt med den store forskel i kote kan det betyde, at pælene ikke har en indbyrdes relation, men afvigelsen i koterne kan også være påvirket af bevaringsgraden af pælene; særligt A29, der også lå nederst, var dårligt bevaret i toppen. Pælene A24 og A29 kan have fungeret som pilotering til områdets ældste bygninger. Pælene er udaterede og kan også tolkes anderledes. De må formodes at være fra senmiddelalder eller renæssance grundet deres placering i kulturlagene og at gaden her formodes at være yngre end den nordlige del af Slotsgade, der er anlagt ca. 1550-1600. Husene i Aalborg i middelalderen og frem til 1600 synes for de flestes vedkommende at have haft gavlen vendt mod gaden (Klinge 2013), hvor imod bebyggelsessporene ved denne undersøgelse tyder på et hus med siden langs gaden.

Resultater fra Slotsgade

Undersøgelsen viste i øvrigt en kulturlagstykkelse på op til ca. 2,2 meter med gode bevaringsforhold for organisk materiale. Kulturlagene var dog kraftigt gennemgravede af ældre rør- og ledningstracéer, hvilket naturligvis især har bortgravet de øvre og yngste dele af disse lag. For de ældre og

bevarede kulturlag er der generelt tale om mørke organiske affaldslag, der må være dannet i et areal uden bygninger eller gadebelægningslag.

Der blev ikke fundet overbevisende gaderester, der kan datere den aktuelle del af Slotsgade. Dette skyldes nok snarest de manglende yngste kulturlag. Mørke, middelalderlige kulturlag af især organisk affald blev set i projektområdets sydlige halvdel. Gadens alder kan dog som minimum trækkes tilbage til 1400-tallet. Bebyggelsen fandtes i den vestlige kant af tracéet i Slotsgade samt i den østlige del af gaden. Er der ved undersøgelsen blevet erkendt de to nævnte huse, så har gaden oprindeligt været noget smallere, end den fremstår i dag. Gaden er i dag ca. 17 meter på det bredeste sted, mens der kun er ca. 3 meter mellem bebyggelsessporene på henholdsvis vest- og østsiden af gaden.

Sammenfatning og perspektivering

Undersøgelsen viste, at Slotsgade har været anvendt fra slutningen af 1400-tallet og frem. Desværre kunne selve gaden ikke dateres, da de yngste kulturlag ikke blev erkendt. Derimod kunne det ved undersøgelsen konstateres, at gaden oprindeligt har været noget smallere end i dag, da bebyggelsessporene lå med ca. 3 meters afstand.

Fremtidige undersøgelser vil forhåbentlig kunne datere Slotsgades alder og udvikling samt give et større indblik i bebyggelsen langs med gaden gennem tid, ligesom undersøgelser i området kan være med til at afdække forløbet af byens befæstning.

Hvis du vil vide mere

Som yderligere læsning kan anbefales følgende oversigtsværker:

Bente Springborg, Stig Bergmann Møller og Jakob Ørnbjerg: *Aalborg 1300-1662. By, slot og befæstning*. Aalborg 2013, s. 37-42, 84.

Christian Klinge: Træhuse fra Aalborg 1050-1600 – Planløsninger og indretning. *KUML* 2013, s. 107-143.

Udgravningsdata

Under Slotsgade i Aalborg

- Nordjyske Museer jnr. ÅHM 7705.
- Udgravningsperiode: 3. februar til 20. april 2022.
- Fund & Fortidsminder: Sted- og lokalitetsnr. 120516-201.
- Slots- og Kulturstyrelsen jnr. 22/00878.
- Bygherre: Aalborg Forsyning, Kloak A/S.
- Undersøgt areal: 106,9 m²/183 m³.
- Deltagere i udgravningen:
 - Museumsinspektør Christian Vrængmose Jensen.
 - Arkæolog Anne Østergaard Jensen.
 - Arkæolog Kirstine Schrøder Hansen.
- Dokumentationsmateriale (fund, fotos, opmålinger m.v.) opbevares på Nordjyske Museer, Vang Mark 25, 9380 Vestbjerg